
Koncepcja zagospodarowania terenu "Parku przed Klasztorkiem" w Ciechanowie

autorzy opracowania:

Sikora
dr inż. Dorota Sikora, mgr inż. Maciej Rymkiewicz

opracowanie graficzne: Anna Kalbarczyk

Warszawa, sierpień 2017

1. Dane ogólne

Koncepcja zagospodarowania terenu "Parku przed Klasztorkiem" w Ciechanowie powstała na zlecenie Gminy Miejskiej Ciechanów, na podstawie umowy o dzieło nr PMZ. 2151.35.2017 z dnia 19 czerwca 2017 r. w związku z planowanym zadaniem inwestycyjnym "Budowa parkingu przy Klasztorku". Zakres umowy obejmował: pozyskanie mapy do celów projektowych, inwentaryzację drzewostanu, ocenę stanu zdrowotnego drzewostanu, propozycje układu ścieżek i wjazdów oraz miejsc postojowych wraz z podaniem typów nawierzchni, propozycję ewentualnych nasadzeń.

Koncepcja powstała na mapie do celów projektowych, opracowanej w czerwcu 2017 r. Teren objęty opracowaniem jest objęty ochroną konserwatorską.

2. Dane o terenie opracowania

Teren opracowania znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie poaugustiańskiego zespołu klasztornego, sięgającego swoją historią XIV w. Prawdopodobnie w przeszłości, w miejscu obecnego parku, pomiędzy rzeką Łydynią a usytuowanym na lekkim wyniesieniu klasztorem znajdowały się ogrody użytkowe i łąki z których korzystali zakonnicy i mieszkańcy Ciechanowa. Obecnie teren ten wypełniają w większości obiekty sportowe, a w bezpośrednim sąsiedztwie dawnego zespołu klasztornego funkcjonuje teren zieleni miejskiej, ze starodrzewem, składającym się głównie z kasztanowców białych *Aesculus hippocastanum*. Sądząc po parametrach drzew zostały one posadzone na przełomie XIX i XX w. Oprócz obsadzenia alejowego wzdłuż północnego odcinka klasztornych murów, drzewa te nie tworzą wyraźnych układów komponowanych. Teren objęty opracowaniem jest użytkowany obecnie przede wszystkim jako nieformalny parking, służący wiernym uczęszczającym do kościoła pw. Nawiedzenia NMP. Celem koncepcji jest zaproponowanie rozwiązań technicznych i kompozycyjnych, umożliwiających zachowanie funkcji parkingowej przy jednoczesnym podkreśleniu rangi miejsca i jego zabytkowego charakteru.

3. Inwentaryzacja dendrologiczna i gospodarka drzewostanem

Drzewostan znajdujący się na terenie opracowania zinwentaryzowano w lipcu 2017 r. Łącznie inwentaryzacja objęła 67 drzew i 1 skupinę samosiewu - robinii akacjowej *Robinia pseudoaccacia*. Skład gatunkowy zinwentaryzowanego drzewostanu przedstawia się następująco:

kasztanowiec biały *Aesculum hippocastanum* - 21 szt.

klon zwyczajny *Acer platanoides* - 16 szt.

wiąz szypułkowy - *Ulmus laevis* - 5 szt.

lipa drobnolistna *Tilia cordata* - 4 szt.

klon jawor *Acer pseudoplatanus* - 3 szt.

jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* - 7 szt.

jesion pensylwański *Fraxinus pensylvanica* - 1 szt.

robinia akacyjowa *Robinia pseudoaccacia* - 3 szt.

brzoza brodawkowata *Betula pendula* - 1 szt.

wierzba biała *Salix alba* - 4 szt.

oraz skupina młodych samosiewów robinii akacyjowej *Robinia pseudoaccacia*.

Do grupy najstarszych drzew należą kasztanowce białe, jesiony wyniosłe oraz pojedyncze egzemplarze lipy drobnolistnej i robinii akacyjowej. Przedwojenny starodrzew stanowi około połowy zadrzewienia na terenie opracowania.

Stan zdrowotny drzewostanu jest zróżnicowany. Na kasztanowcach widać objawy żerowania szrotówka kasztanowcowiaczka. W koronach wielu drzew występuje posusz - zarówno drobne gałązki jak i duże konary. W pniach kilku drzew występują ubytki kominowe (nr 32 i nr 57). W przypadku dwóch kasztanowców (nr 3 i nr 32) konieczne jest zabezpieczenie korony przed rozłamaniem wiązaniem elastycznym (typu "Kobra"). Kilka drzew jest pochylonych.

W drzewostanie występują również deformacje spowodowane zbyt intensywnymi cięciami pielęgnacyjnymi, w wyniku czego znacznie obniżyła się statyka kilku drzew i stały się one bardziej podatne na wykroty. Dotyczy to zwłaszcza klonu o nr inwentaryzacyjnym **6**, którego silne podkrzesanie, redukcja korony i pochYLENIE w kierunku bramy oraz wejścia na teren kościelny stwarzają potencjalne zagrożenie dla wiernych i substancji zabytkowej.

Do usunięcia wskazano też młode wiązy o numerach inwentaryzacyjnych **34** i **41**, które zamierają (są już prawie suche) oraz młody podrost klonu zwyczajnego (nr **60**) i robinii akacyjowej (nr **68**), które pojawiły się w wyniku zaniechań w bieżącej pielęgnacji.

Dojazd do parkingu, parking i podjazd dla karawanu tak trasowano, aby żaden z cennych kasztanowców i innych okazów starodrzewu nie ucierpiał. Ze względu na duże zagęszczenie drzew konieczne jest jednak usunięcie 2 drzew, których stan zdrowotny jest średni i zły. Są to drzewa o numerach **33** (kasztanowiec biały o złamanym przewodniku na wys. ok. 6 m i o silnie zredukowanej koronie) oraz drzewo o nr **26** (klon zwyczajny, rośnie w bliskiej odległości od klasztornej muru, zagrażając mu, lekko pochylony w jego kierunku). Drzew po wycięciu nie należy karczować, a jedynie sfrezować poniżej poziomu gruntu (drzewa w granicach projektowanych trawników) oraz poniżej poziomu korytowania (drzewa w granicach projektowanych nawierzchni). Pnie wszystkich drzew, rosnących w sąsiedztwie projektowanych dróg i nawierzchni należy na czas budowy zabezpieczyć odeskowaniem.

Zabiegi pielęgnacyjne, jakie w istniejącym drzewostanie należy prowadzić, to wygrabianie i niszczenie zeschniętych liści spod kasztanowców i zakładanie pułapek lepowych, usuwanie suchych (wyłącznie suchych) gałęzi i konarów z koron drzew (drzewa o numerach 3,11,13, 17, 19, 24, 30, 32, 35, 36, 44, 45, 49, 58), wykonanie dwóch wiązań elastycznych w

koronach drzew, zapobiegającym rozłamaniu (nr 3 i nr 32), bieżące usuwanie samosiewu, monitoring stanu drzew.

Parametry zinwentaryzowanych drzew i uwagi do ich stanu zdrowotnego zawarto w załączonej tabeli inwentaryzacyjnej.

Nr	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Obwód pnia na wys. 130 cm (cm)	Średnica korony (m)	Wysokość drzewa (m)	Uwagi
1.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	193	8	20	szrotówek-objawy żerowania
2.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	213	8	20	szrotówek-objawy żerowania, posusz, lekko pochylony
3.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	200	8	20	szrotówek-objawy żerowania, krótkopędy na pniu, 1 konar pochylony, zalecane wiązanie elastyczne typu "kobra"
4.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	127	6	18	
5.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	233	8	20	szrotówek-objawy żerowania, lekko pochylony
6.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	268	8	22	podkrzesany do wys. 15 m, ubytki w pniu, lekko pochylony, osłabiona statyka drzewa, zalecane usunięcie
7.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	181	9	20	Szrotówek-objawy żerowania
8.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	230	8	20	Szrotówek-objawy żerowania, lekko pochylony
9.	wiąz szypułkowy	<i>Ulmus laevis</i>	109	6	20	drobny posusz 10%
10.	lipa drobnolistna	<i>Tilia cordata</i>	139	7	18	lekko pochylona w kierunku jezdni
11.	wiąz szypułkowy	<i>Ulmus laevis</i>	80	6	12	posusz
12.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	169	6	14	odłamane i odcięte konary, korona zredukowana
13.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	135	7	20	posusz, korona zredukowana
14.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	216	9	20	lekko pochylony, odłamane konary, posusz

15.	klon jawor	<i>Acer pseudoplatanus</i>	193	9	22	lekko pochylony
16.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	85	7	18	pochylony
17.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	201	8	20	szrotówek-objawy żerowania, posusz
18.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	181	8	20	korona zredukowana
19.	wiąz szypułkowy	<i>Ulmus laevis</i>	143	8	18	posusz
20.	lipa drobnolistna	<i>Tilia cordata</i>	86	5	12	pochylona korona
21.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	96	6	18	korona zredukowana
22.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	91	6	18	korona zredukowana
23.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	184	8	20	korona zredukowana, ubytek kory, pochylony
24.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	186	8	18	szrotówek-objawy żerowania, posusz
25.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	185	8	18	szrotówek-objawy żerowania
26.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	121	7	18	korona jednostronna, lekko pochylony w kierunku klasztornego muru
27.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	161	8	20	
28.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	62	5	16	drobny posusz
29.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	85	6	18	
30.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	118	8	18	posusz
31.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	181	8	19	Szrotówek-objawy żerowania, lekki posusz, odłamany konar, ubytki w pniu
32.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	198	8	18	Szrotówek-objawy żerowania, odcięty konar, ubytek kominowy, zalecane wiązanie typu "kobra"

33.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	189	4	6	Szrotówek-objawy żerowania, złamany pień, korona zredukowana, proponowane usunięcie w związku z budową dojazdu do parkingu
34.	wiąz szypułkowy	<i>Ulmus laevis</i>	101	4	18	zamiera, zalecane usunięcie
35.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	273	14	24	posusz
36.	jesion pensylwański	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	124	7	14	pochylony, posusz, ubytki konarów
37.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	118	6	18	korona zredukowana
38.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	85	6	16	pochylony
39.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	150	9	20	
40.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	115	8	20	
41.	wiąz szypułkowy	<i>Ulmus laevis</i>	59	5	10	zasycha, zalecane usunięcie
42.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	133	12	43	złamany pień na wys. 12 m
43.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	208	3	14	złamany pień na wys. 13 m
44.	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>	248	8	22	wierzchołek zasycha
45.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	222	9	22	posusz
46.	lipa drobnolistna	<i>Tilia cordata</i>	207	8	22	
47.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	176	8	22	Szrotówek-objawy żerowania
48.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	267	12	24	Szrotówek-objawy żerowania
49.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	220	8	16	Szrotówek-objawy żerowania, ubytek u nasady pnia, złamany przewodnik, posusz
50.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	215	8	18	Szrotówek-objawy żerowania, ubytek wgłębny w pniu
51.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	212	8	16	Szrotówek-objawy żerowania, złamany wierzchołek

52.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	184	8	18	Szrotówek-objawy żerowania
53.	robinia akacjowa	<i>Robinia pseudoaccacia</i>	263	12	20	
54.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	219	10	20	
55.	lipa drobnolistna	<i>Tilia cordata</i>	169	8	18	
56.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	251	8	18	Szrotówek-objawy żerowania
57.	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>	251	9	18	Szrotówek-objawy żerowania, ubytek u nasady pnia, ubytek kominowy
58.	robinia akacjowa	<i>Robinia pseudoaccacia</i>	260	7	20	konar do usunięcia, posusz
59.	robinia akacjowa	<i>Robinia pseudoaccacia</i>	172	7	20	
60.	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>	33+40+3x12	4	6	podrost do usunięcia
61.	brzoza brodawkowata	<i>Betula pendula</i>	139	7	20	
62.	klon jawor	<i>Acer pseudoplatanus</i>	110	6	12	pochylony, przy ogrodzeniu
63.	klon jawor	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	8	16	przy ogrodzeniu
64.	wierzba biała	<i>Salix alba</i>	167	9	22	
65.	wierzba biała	<i>Salix alba</i>	250	9	22	
66.	wierzba biała	<i>Salix alba</i>	207	9	22	
67.	wierzba biała	<i>Salix alba</i>	133	8	22	
68.	robinia akacjowa	<i>Robinia pseudoaccacia</i>	od 8 do 15	3	3	podrost do usunięcia

4. Opis koncepcji zagospodarowania terenu

Zaproponowana w koncepcji forma zagospodarowania terenu sąsiadującego z obszarem dawnego klasztoru augustianów uwzględnia jego dwie obecne funkcje: reprezentacyjno- rekreacyjną i parkingową.

Funkcja reprezentacyjno-rekreacyjna dominuje w **północnej części terenu**, pomiędzy ogrodzeniem klasztornym, a ulicą Orylską. Centralnym elementem tej części jest okrągły plac z kwietnikiem pośrodku i pustym obecnie postumentem pod figurę. Proponuje się, aby plac ten wyrównać, pokryć nawierzchnią mineralną, a część środkową obsadzić różami

Rosa 'The Fairy'. Proponuje się również przywrócenie tu, w porozumieniu z władzami kościelnymi, figury Matki Boskiej lub wykonanie jej kopii. Proponuje się wymianę nawierzchni pieszych znajdujących się na tym terenie na nawierzchnię mineralną, wykonaną z kruszyw kamiennych (zbliżoną parametrami do nawierzchni stosowanych w parkach zabytkowych np. w Łazienkach Królewskich czy warszawskim Ogrodzie Krasińskich - "Hansegrand" lub "Tegra"). Proponuje się jej ograniczenie betonowym obrzeżem trawnikowym, montowanym na poziomie gruntu, z odprowadzeniem wody opadowej na okoliczne trawniki. Jedynie na schodkach i rampie od strony ulicy Orylskiej proponuje się wykonanie nawierzchni z płyt betonowych. Nawierzchnię mineralną proponuje się również w alejce wzdłuż muru klasztornego, a także na zaprojektowanej nowej drodze parkowej o szerokości 1,5 m, łączącej przejście przez pasy na ulicy Orylskiej z wejściem na teren kościelny. W części północnej terenu zaproponowano także niewielkie uzupełnienia krzewów i roślin okrywowych: nasadzenia barwinku pospolitego w zacienionych miejscach pod kasztanowcami i krzewów weigeli 'Bristol Ruby' przy klasztornej bramie.

W części zachodniej terenu proponuje się umieszczenie parkingu z 32 stanowiskami parkingowymi o wymiarach 2.5x5 m wraz z dojazdem o szer. 4,5 m. Zarówno parking jak i dojazd mają być wykonane z zastosowaniem technologii krat parkingowych z tworzywa sztucznego, przy czym krata w granicach parkingu ma być przerosnięta trawą, w celu wizualnego wtopienia jej w trawniki parkowe, natomiast krata na drodze dojazdowej i na miejscu postojowym dla karawanu ma być wypełniona kruszywem. Miejsca parkingowe zostaną oznakowane znacznikami. Szczegóły dotyczące kwestii technicznych zamieszczono w kolejnym podrozdziale. W części zachodniej również przewidziano nasadzenia uzupełniające, w tym szpalery tawuły van Houttego wzdłuż ogrodzenia terenów sportowych i na południowym krańcu terenu (funkcja izolacyjna) oraz posadzenie 3 lip drobnolistnych, również z powodu izolacji, przy południowej granicy terenu. Przy wejściu schodkami z parkingu na teren kościelny zaproponowano grupę weigeli 'Bristol Ruby'.

5. Technologia wykonania nawierzchni parkingu, drogi dojazdowej i dróg pieszych oraz bilans powierzchni

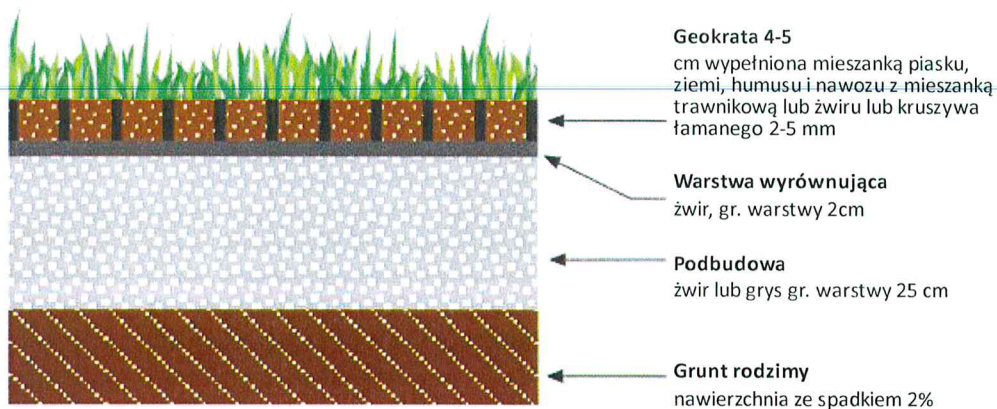
W projekcie zaproponowano wykonanie nawierzchni parkingowej w technologii "zielonego parkingu" z geokraty o wys. 4-5 cm (*kratki parkingowej z tworzywa sztucznego*) wypełnionej darnią, a na dojeździe do parkingu z geokraty wypełnionej kruszywem, na podbudowie z kruszywa.

Na ścieżkach prowadzących do kościoła projektuje się nawierzchnie mineralne na podbudowie z kruszywa w obrzeżach betonowych 6x20x100 cm. Jedynie schodki terenowe od strony ulicy Orylskiej należy odtworzyć z płytek chodnikowych 35x35 cm w obrzeżach betonowych 8x30x100 cm. Dla wszystkich nawierzchni przewiduje się spadki dwustronne o nachyleniu 2% od osi drogi. (*szczegóły konstrukcyjne nawierzchni na rys. 1-5*)

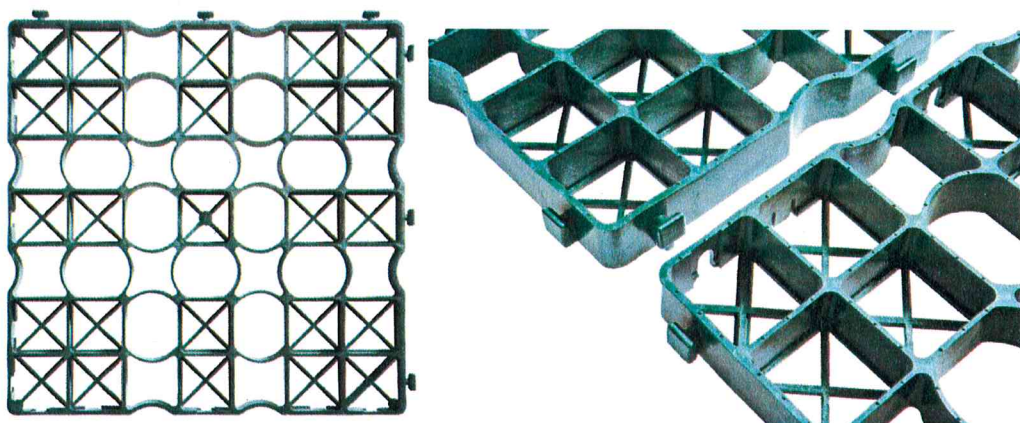
Na czas prowadzenia robót ziemnych i innych prac przy użyciu sprzętu mechanicznego, należy zabezpieczyć deskami pnie drzew narażonych na uszkodzenie. W zasięgu korzeni drzew prace należy wykonywać ręcznie lub niewielkim sprzętem

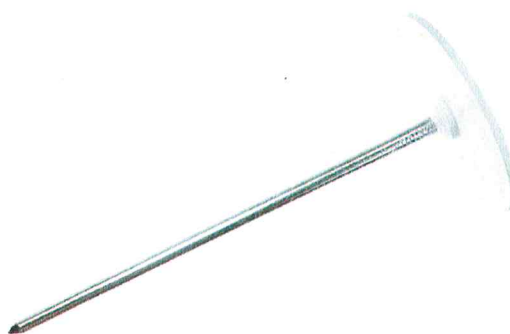
ogrodniczym. W przypadku kolizji z korzeniami drzew należy zmniejszyć głębokości wykopu i nie usuwać korzeni.

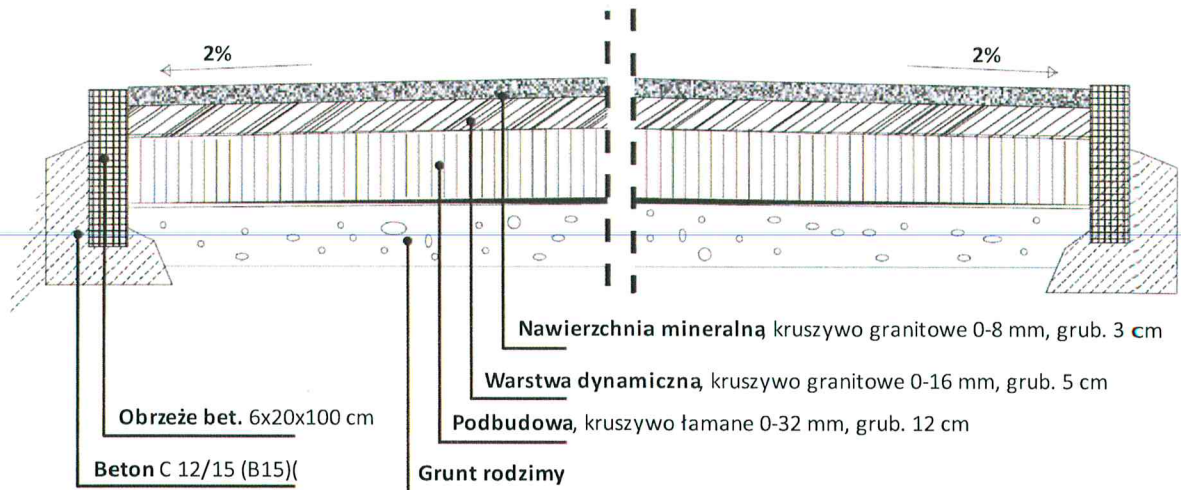
Il. 1. Przekrój przez nawierzchnię "zielonego parkingu" z zastosowaniem geokraty, przerośniętej trawą o wys. 4-5 cm

Il. 2. Widok geokraty

Il. 3. Geokrata po przerośnięciu trawą ze znacznikami stanowisk parkingowych

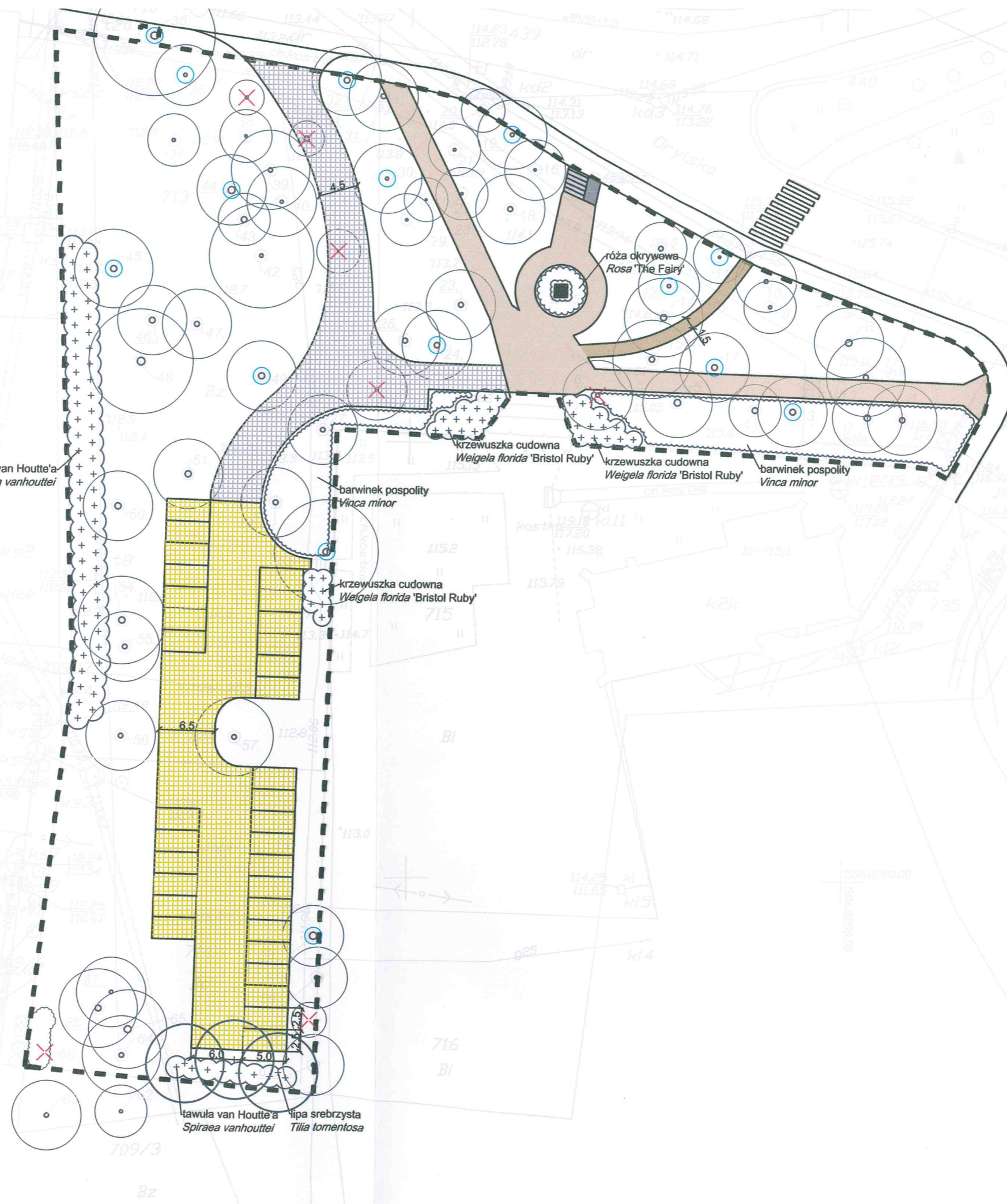

il. 4. Przekrój przez nawierzchnię mineralną

NAWIERZCHNIE - BILANS POWIERZCHNI

Nawierzchnia z geokraty wypełniona trawnikiem	855 m ²
Nawierzchnia z geokraty wypełniona kruszywem	420 m ²
Nawierzchnia mineralna na podbudowie w obrzeżach bet.	420 m ²
Nawierzchnia z płyt chodnikowych bet. 35x35 cm	12 m ²

roza okrywowa
Rosa 'The Fairy'

krzewuszk cudowna
Weigela florida 'Bristol Ruby'

barwinek pospolity
Vinca minor

barwinek pospolity
Vinca minor

krzewuszk cudowna
Weigela florida 'Bristol Ruby'

tawula van Houtte'a
Spiraea vanhouttei

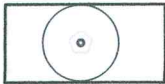
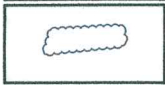

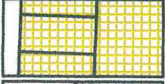
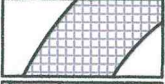
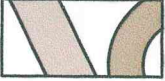
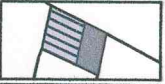
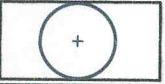

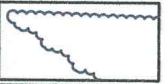

tawula van Houtte'a
Spiraea vanhouttei

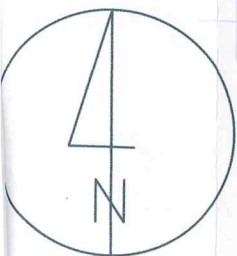
lipa srebrzysta
Tilia tomentosa

Background site plan text including street names like 'Drylaka', 'Droga', 'Kościół', and various plot numbers such as 709/5, 709/4, 709/3, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800.

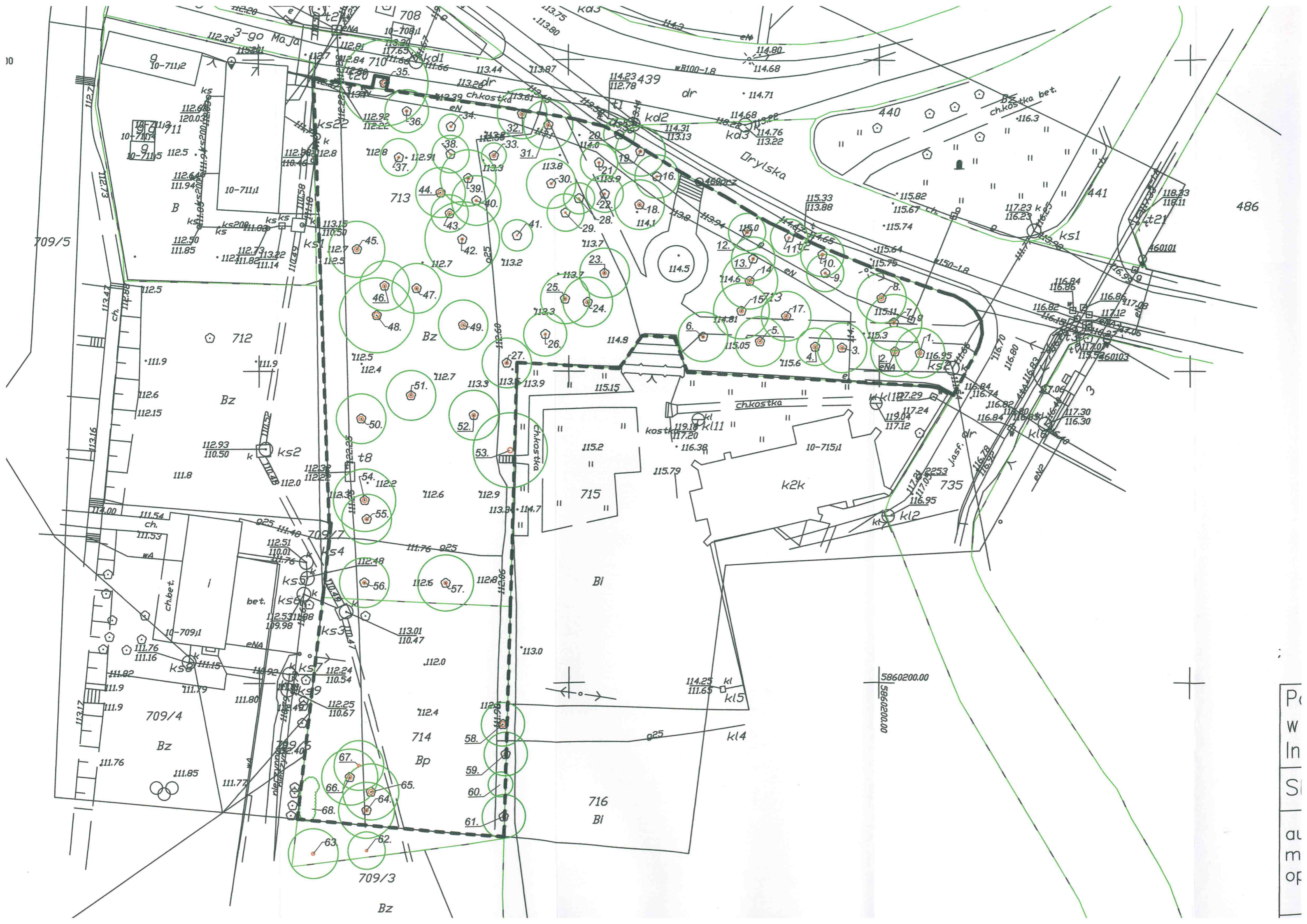

LEGENDA:

	ISTNIEJĄCE POJEDYNCZE DRZEWO LIŚCIASTE
	ISTNIEJĄCE SKUPINY GRUP DRZEW
	DRZEWA PRZEZNACZONE DO USUNIĘCIA
	DRZEWA PRZEZNACZONE DO PIELEGNACJI
	NAWIERZCHNIA Z GEOKRATY PRZEROŚNIĘTA TRAWĄ
	NAWIERZCHNIA Z GEOKRATY WYPEŁNIONA KRUSZYWEM KAMIENNYM
	NAWIERZCHNIA MINERALNA, NA BAZIE KRUSZYW SKALNYCH, WODOPRZEPUSZCZALNA, NATURALNIE STABILIZOWANA, NA PODBUDOWIE TŁUCZNIOWEJ
	NAWIERZCHNIA SCHODÓW I RAMPY Z PŁYT CHODNIKOWYCH
	DRZEWA LIŚCIASTE PROJEKTOWANE
	KRZEWY LIŚCIASTE PROJEKTOWANE
	ROŚLINY OKRYWOWE PROJEKTOWANE
	RÓŻE OKRYWOWE PROJEKTOWANE
	GRANICA OPRACOWANIA

P
w
l
n
S
a
l
m
o
p

LEDENDA:

POJEDYNCZE DRZEWO LIŚCIASTE

SKUPINY GRUP DRZEW

1.-68. NUMERY WG WYKAZU INWENTARYZACYJNEGO

GRANICA OPRACOWANIA INWENTARYZACJI

GRANICE DZIAŁEK 713; 714
OBJĘTYCH INWENTARYZACJĄ DRZEWOSTANU

OZNACZENIE DZIAŁKI EWIDENCYJNEJ WG. EWIDENCJI
GRUNTÓW I BUDYNKÓW

OZNACZENIE KONTURU KLASYFIKACYJNEGO
WG EWIDENCJI GRUNTÓW I BUDYNKÓW

OZNACZENIE KLASZTORU AUGUSTIANÓW
WG EWIDENCJI GRUNTÓW I BUDYNKÓW

111.79

OKREŚLONY PUNKT WYSOKOŚCI NAD POZIOMEM MORZA
W PAŃSTWOWYM WYSOKOŚCIOWYM UKŁADZIE WSPÓŁRZĘDNYCH
KRONSZTAD 86

WSPÓŁRZĘDNE W PAŃSTWOWYM UKŁADZIE WSPÓŁRZĘDNYCH

